RESULTATEN BENCHMARKSTUDIE VEWIN

Verschillen onder waterleidingbedrijven

De benchmarkstudie die door Andersen Consulting in opdracht van de VEWIN is uitgevoerd, heeft meer inzicht verschaft in de wijze waarop de Nederlandse drinkwatersector functioneert. De studie geeft aan waar de bedrijfsvoering van de afzonderlijke waterleidingbedrijven verbeterd kan worden. Een samenvatting van de onderzoeksresultaten vond u in de vorige H_2O; hieronder vindt u een verdere uitwerking van deze resultaten.

'Water in Zicht', zoals het onderzoeksresultaat is gaan heten, richt zich primair op het transparant maken van de prestaties van de waterleidingbedrijven. Om een volledig beeld te geven van de maatschappelijke functies die de waterleidingbedrijven vervullen, is gekozen voor een viertal invalshoeken: waterkwaliteit, dienstverlening, milieu en financiën en efficiëncy. De studie kent 1997 als peiljaar.

Waterkwaliteit

Alle Nederlandse waterleidingbedrijven leveren een drinkwaterkwaliteit die ruimschoots voldoet aan de normwaarden zoals opgenomen in het Waterleidingbesluit (zie afbeelding 1). De kwaliteit is uitgedrukt in een waterkwaliteitsindex. Deze ontstaat door een basis van 100 indexpunten te verminderen met de verschillende parameters die in het water voorkomen. De aftrek voor de gemiddelde kwaliteit wordt per parameter bepaald aan de hand van het verschil tussen de gemiddelde meetwaarde en de norm zoals opgenomen in het Waterleidingbesluit uit 1984 of de richtlijn, zoals die is opgenomen in de VEWIN-aanbevelingen van 1993. Hoe dichter een gemiddelde meetwaarde bij de norm ligt, of zelfs de norm overschrijdt, des te groter zijn het aantal aftrekpunten. De incidentwaarde wordt bepaald aan de hand van de gemiddelde duur, de gemiddelde impact en de gemiddelde overschrijding van het incident.

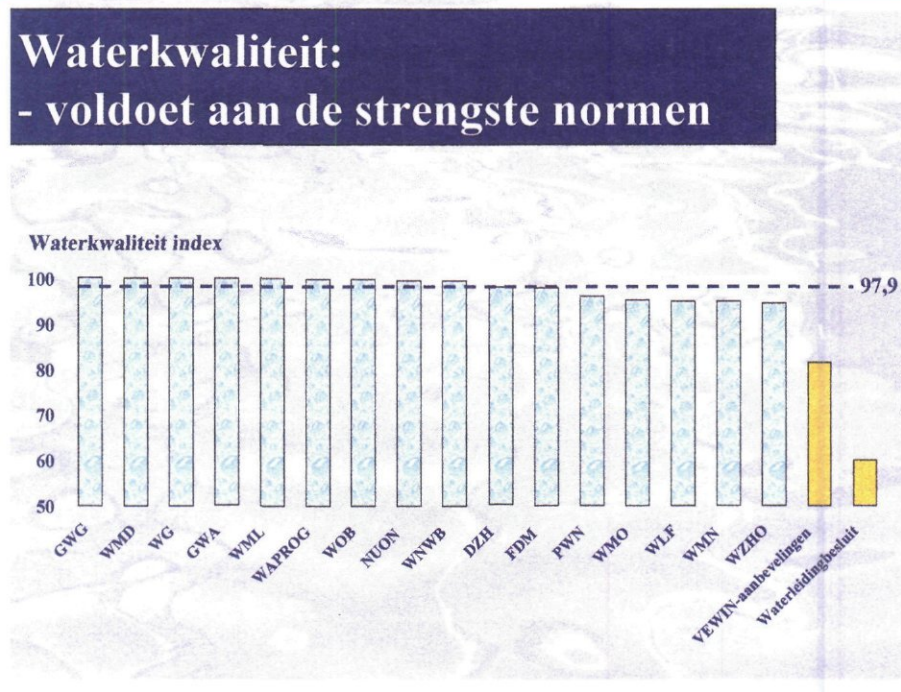
Er is sprake van een ruime marge ten opzichte van de wettelijke normwaarden en richtlijnen. Deze ruime marge heeft enerzijds te maken met de in enkele gevallen goede kwaliteit van de bron. Anderzijds hebben waterleidingbedrijven deze marge nodig om (niet) beïnvloedbare fluctuaties in de drinkwaterkwaliteit te kunnen opvangen.

De verschillen in drinkwaterkwaliteit tussen waterleidingbedrijven zijn beperkt: 94,3 punten als laagste (WZHO) tegenover 99,9 punten als hoogste score (GWG).

De ruwwaterkwaliteit verschilt tussen de verschillende bedrijven. Als gevolg daarvan bestaan ook verschillen in de door de bedrijven gehanteerde zuiveringsprocessen. Oppervlaktewater als grondstof voor de drinkwatervoorziening bijvoorbeeld noopt tot relatief veel zuiveringsinspanningen.

De gemiddelde kwaliteit van het gedistribueerde drinkwater in Nederland voldoet volledig aan alle huidige nationale en Europese normen en richtlijnen. Ook de recent herziene Europese drinkwaterrichtlijn levert voor de Nederlandse waterleidingbedrijven geen problemen op. Dit ondanks het feit dat voor enkele parameters in de nieuwe Europese richtlijn nieuwe normen zijn gesteld (o.a. bromaat en trihalomethanen) en voor een aantal parameters de Europese normen strenger zijn geworden (o.a. lood, koper en nikkel). De strengere loodnorm heeft wel consequenties voor de investeringen en bedrijfsvoering van de waterleidingbedrijven die nog loden

Afb. 1.

Aan de studie namen deel: NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, NV Flevolandse Drinkwater Maatschappij, Gemeentewaterleidingen Amsterdam, Gemeentelijk Waterbedrijf Groningen, NV NUON, NV PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland, NV Waterleidingmaatschappij voor de provincie Groningen, NV Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch, NV Waterbedrijf Gelderland, NV Waterleiding Friesland, NV Waterleidingmaatschappij Drenthe, NV Waterleiding Maatschappij Limburg, NV Waterleidingbedrijf Midden-Nederland, Waterleiding Maatschappij Overijssel NV, NV Waterleiding Maatschappij 'Noord-West-Brabant', NV Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant, NV Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland en NV Watermaatschappij Zuid-Holland Oost.

aansluitleidingen gebruiken. Volgens de Europese richtlijn dient in 2013 aan de strengere loodnorm voldaan te zijn. De Nederlandse waterleidingbedrijven hebben zich verplicht zo mogelijk dit jaar, maar in ieder geval voor 2005 alle loden aansluitleidingen te hebben vervangen.

Dienstverlening

Meer dan 90 procent van de klanten is tevreden tot zeer tevreden over het niveau van de dienstverlening van het waterleidingbedrijf. Op basis van een telefonische enquête onder circa 5200 kleinverbruikers die recentelijk contact hebben gehad met hun waterleidingbedrijf, blijkt dat klanten de dienstverlening waarderen met een gemiddeld rapportcijfer van 7,7. Deze beoordeling is vergelijkbaar met de waardering die klanten aan hun energiebedrijf geven (gemiddeld 7,8) en is positiever dan de gevraagde beoordeling van andere landelijk opererende ondernemingen (zie afbeelding 2).

De verschillen tussen de waterleidingbedrijven zijn opnieuw gering: van 7,3 (GWG) tot 7,9 (WLF). De verschillen kunnen niet verklaard worden door een structureel kritischer houding van de klanten in stedelijke gebieden ten opzichte van plattelandsgebieden. Verbetering van de dienstverlening blijft echter mogelijk. Ontevredenheid bestaat bij ongeveer 10 procent van de klanten over de werkzaamheden van een waterleidingbedrijf aan huis én over de waternota. Met name de beperkte mogelijkheid tot het maken van afspraken 'op maat' speelt een belangrijke rol.

Milieu

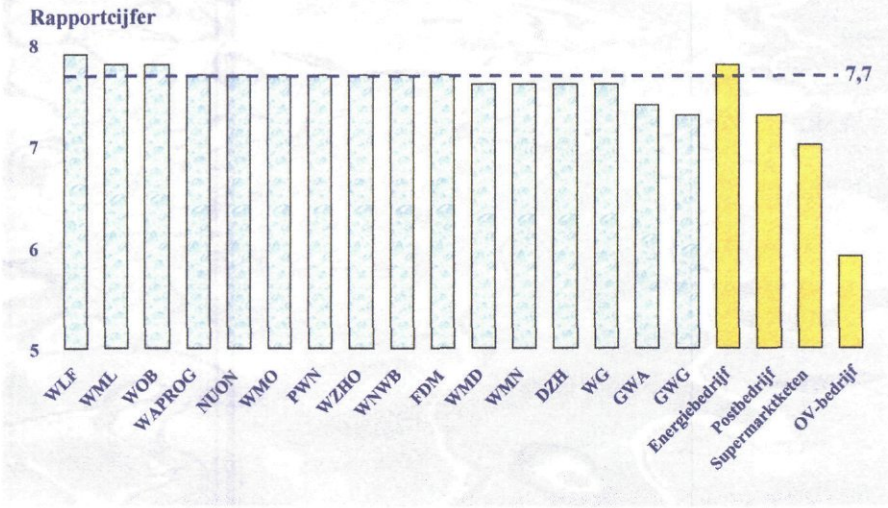
Voor het bepalen van de milieubelasting is gebruik gemaakt van een pragmatisch milieu-meetinstrument: de milieugerichte levenscyclusanalyse volgens de zogeheten Eco-indicator-methode. Kiwa heeft deze methodiek gespecificeerd voor toepassing in de drinkwatersector. De nadruk ligt hierbij op die punten die samen een substantieel deel van de totale milieubelasting voor hun rekening nemen: energieverbruik, verbruik en gebruik van hulpstoffen, chemicaliën en filtermaterialen en directe emissies. Bovendien is een inventarisatie gemaakt van de inspanningen van de waterleidingbedrijven met betrekking tot natuur- en milieubeheer. Zo is gekeken naar de mate waarin en de wijze waarop waterleidingbedrijven afval- en reststoffen nuttig hergebruiken én naar de inspanningen die de bedrijven leveren op het gebied van het voorkomen van verdroging, het instandhouden en verbeteren van de kwaliteit van de ruwwaterbronnen en het beheren van flora en fauna.

De verschillen in milieubelasting tussen waterleidingbedrijven lijken groot: 5 punten per kubieke meter als laagste score (NUON) tegenover 69 punten als hoogste score (GWA)(zie afbeelding 3). Wanneer de milieubelasting van drinkwater echter wordt vergeleken met het elektriciteits- en gasverbruik, wordt duidelijk dat de milieubelasting in de drinkwatervoorziening zeer gering is.

De milieubelasting wordt met name bepaald door het energieverbruik (81%). Waterleidingbedrijven met een hogere milieubelasting kennen veelal een grotere zuiveringsinspanning. Die verschillen hangen nauw samen met al dan niet gebruiken van grondwater of oppervlaktewater. Ook ontharding speelt een belangrijke rol. De milieubelasting is met bijna 90 procent te verminderen door duurzame energie in te zetten. Hier hangt dan wel een prijskaartje aan, want groene stroom kost

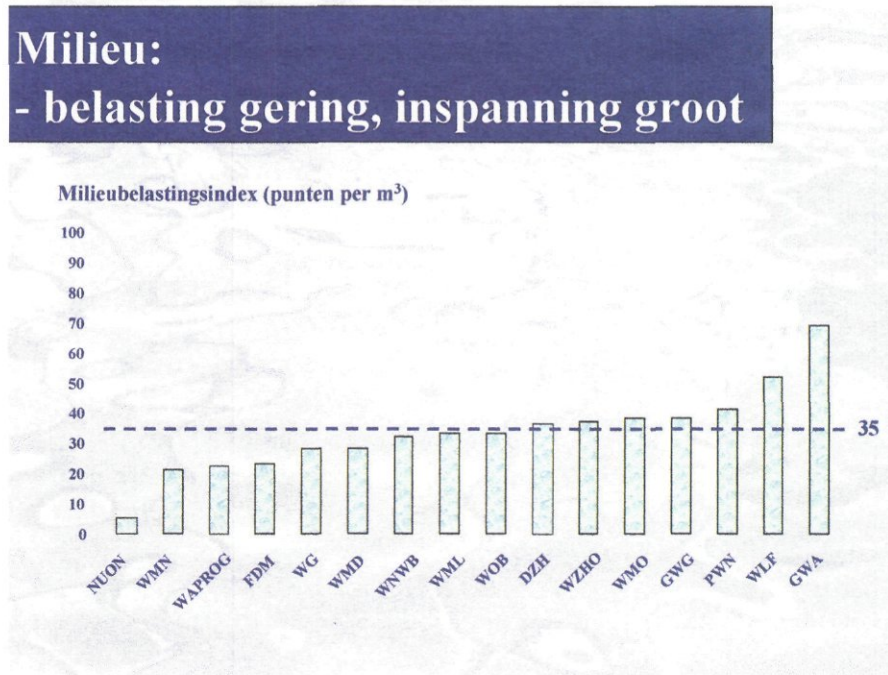
Afb. 2.

Dienstverlening:
- klant is tevreden

Afb. 3.

Milieu:
- belasting gering, inspanning groot

(nog) meer dan conventionele elektriciteit.

Uitgaande van de gemiddelde meerkosten in 1998 voor duurzame energie bedragen de extra kosten voor een huishouden met een verbruik van 130 kubieke meter op jaarbasis tussen de fl. 2,10 en fl. 2,65.

Van het drinkwaterslib en onthardingskorrels is in 1997 door de waterleidingbedrijven circa 90 procent hergebruikt. Dit hergebruik heeft de afgelopen jaren een enorme vlucht genomen. De oprichting van de Reststoffenunie speelde daarin een prominente rol.

Tarieven

Duidelijke verschillen zijn waarneembaar in de tarieven van de verschillende waterleidingbedrijven. Waterbedrijf Groningen leverde in 1997 het goedkoopste water (fl. 1,52) en Duinwaterbedrijf Zuid-Holland het duurste (fl. 3,83) (zie afbeelding 4). Waterleidingbedrijven met een relatief hoge vaste component in het tarief, bijvoorbeeld vastrecht of abonnementstarief), zullen bij beperkte afname een relatief hoog tarief per kubieke meter drinkwater rekenen. Bedrijven met een relatief hoge variabele of volumegebonden component in het tarief daarentegen zullen bij beperkte afname een relatief laag tarief kunnen rekenen.

Om de verschillen in detail te kunnen verklaren, moet gekeken worden naar de belastingen, de vermogenskosten, afschrijvingen en operationele kosten. Meer dan de helft van de totale kosten wordt bepaald door operationele kosten. Belastingen bepalen ongeveer 12 procent van de totale kosten, waarbij 97 procent betrekking heeft op grondwaterbelasting. De vermogenskosten en afschrijvingen maken beide circa 17 procent uit van de totale kosten.

De totale kosten van een oppervlaktebedrijf (en een overgrondwaterbedrijf) zijn hoger dan die van een grondwaterbedrijf. De kapitaalslasten, vermogenskosten en afschrijvingen, van oppervlaktewaterbedrijven zijn groter vanwege het duurdere productieproces. Ook de operationele kosten liggen hoger als gevolg van de benodigde zuivering. De belastingen van deze bedrijven zijn daarentegen lager.

Belastingen

De belastingen lopen sterk uiteen: het verschil tussen een gemiddeld grondwater- en oppervlaktewaterbedrijf is bijna een factor 4. Waterleidingbedrijven die grondwater gebruiken en dit direct verwerken, betalen per kubieke meter opgepompt water circa 34 cent grondwaterbelasting. Collegabedrijven die voorgezuiverd oppervlaktewater infiltreren hebben echter recht op een belastingrestitutie van circa 28 cent per kubieke meter. Per saldo betalen ze dus circa 6 cent per kubieke meter. Als deze bedrijven het geïnfiltreerde water vervolgens weer oppompen, betalen ook zij grondwaterbelasting.

Naast de landelijke grondwaterbelasting betalen waterleidingbedrijven provinciale heffingen. Die lopen uiteen van 0,5 tot 3,7 cent per kubieke meter.

Vermogenskosten

Ook de vermogenskosten lopen sterk uiteen: het verschil tussen de drie bedrijven met de laagste kosten en de drie bedrijven met de hoogste kosten is bijna een factor 5. De omvang van het eigen vermogen verschilt nogal. Een gemiddeld oppervlaktewaterbedrijf kent een vermogensomvang van ongeveer fl. 11,20 per kubieke meter, terwijl voor een grondwaterbedrijf fl. 6,65 geldt.

Afschrijvingen

Het verschil in afschrijvingen tussen de drie bedrijven met de laagste kosten en de drie bedrijven met de hoogste kosten bedraagt ongeveer een factor 3. Ook hier bepaalt het bedrijfstype een belangrijk deel de hoogte van de afschrijvingen. De afschrijvingen van een gemiddeld oppervlaktewaterbedrijf liggen circa 90 procent hoger dan van een grondwaterbedrijf vanwege de hogere afschrijvingen in het productieproces. Ook de vaak tientallen kilometers lange transportleidingen bij oppervlaktewaterbedrijven verhogen de kosten.

Operationele kosten

De operationele kosten bedragen ongeveer 54 procent van de totale kosten. Het verschil tussen de drie bedrijven met de laagste kosten en de drie bedrijven met de hoogste kosten is bijna een factor 2. In dit geval bepaalt het type bedrijf maar een deel van de verschillen. De hoeveelheid werknemers en klanten zijn even belangrijk. Een grotere gemiddelde drinkwaterafname per aansluiting leidt tot lagere operationele kosten per afgeleverde kubieke meter drinkwater. Veel van deze kosten zijn namelijk gerelateerd aan de aansluiting, onafhankelijk van de feitelijke afname.

Besparing

Efficiencyverbeteringen blijken met name mogelijk te zijn in het distributieproces en in de bedrijfsondersteunende activiteiten. Uitstel van investeringen leidt natuurlijk ook tot een verlaging van de kosten. Dat uitstel kan bijvoorbeeld bereikt worden door afstemming van de investeringsplannen met andere waterleidingbedrijven (capaciteitsuitbreiding). ¶

Afb. 4.

